

Ο ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΠΡΟΔΡΟΜΟΣ ΤΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣ ΧΡΙΣΤΟΥ*

Είς τό περιοδικόν «ΚΟΙΝΩΝΙΑ», δημοσιογραφικόν ὄργανον τῆς Πανελληνίου Ἐνώσεως Θεολόγων (τεύχη : Δεκ. 90, σ. 522-31 καί Ἰαν. 91, σ. 83-98), ἐδημοσιεύθη ἄρθρον τοῦ θεολόγου κ. Ἀποστ. Νικολαΐδη μέ τίτλον: « Ὁ Ἥλιος τῆς ἔσχατολογίας». Τό ἄρθρον ἀσχολεῖται μέ τήν δρᾶσιν ἢ μή τοῦ προφήτου Ἥλιου κατά τήν δευτέραν τοῦ Κυρίου παρουσίαν καί ἐγράφη, ὡς ἀναφέρει ὁ συγγραφεύς, « μέ βάση τήν Ἁγία Γραφή καί τούς Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας» προκειμένου νά γίνη ἓνα « ξεκαθάρισμα τῶν παραστάσεων πού συνδέονται μέ τά ἔσχατα». Καί τοῦτο, διότι, ὡς σημειώνει, « στίς ἡμέρες μας ἡ ἔσχατολογική φαντασία ὀργιάζει, μέ ἀποτέλεσμα νά ἀσχολούμαστε περισσότερο μέ τόν ἀντίχριστο...παρά μέ τό Χριστό καί τήν Βασιλεία του...» (σ. 522). Δέν θά πρέπη ὅμως νά λησμονῆ ὁ ἀγαπητός κ. Νικολαΐδης, ὅτι κάτι ἀνάλογο εἶχε συμβῆ καί μέ τόν ἅγιον Χρυσόστομον, πού τόν κατηγοροῦσαν τινες ὅτι ἀσχολεῖται πολύ μέ τόν Διάβολον, πρὸς τούς ὁποίους ἀπήντησεν ὡς ἑξῆς: « Ποιοῦμεν δέ τοῦτο, οὐκ ἐπειδή ἡδύς ἡμῖν ὁ περὶ τοῦ διαβόλου λόγος, ἀλλ' ἐπειδή ἀσφαλῆς ὑμῖν ἡ περὶ τούτου διδασκαλία· ἐχθρός γάρ ἐστι καί πολέμιος· μεγάλη δέ ἀσφάλεια τά τῶν ἐχθρῶν εἶδέναι σαφῶς».

Ὁ κ. Νικ. τονίζει ὅτι ὁ προφήτης Ἥλιος δέν πρόκειται νά ἔλθῃ πρό τῆς δευτέρας παρουσίας, νά κηρύξῃ πρὸς σωτηρίαν τῶν πιστῶν, ὡς πιστεύουν πολλοί, καθότι, « Ἡ ἐρμηνεία αὐτῆ στηρίζεται περισσότερο στήν ἀπόκρυφη γραμματεία, παρά στά ἐπίσημα κείμενα τῆς Ἐκκλησίας μας». (σ. 95).

Τονίζει ἐπίσης ὅτι « σύμφωνα μέ τά λόγια τοῦ Κυρίου, ὁ Ἥλιος δέν ἦλθε, οὔτε καί θά ἔλθῃ (αὐτό συνάγεται τουλάχιστον ἀπό τά λόγια τοῦ Κυρίου), ὡς τό αὐτό

* Δημοσιεύουμε μέ κάποια καθυστέρηση ἄρθρο τοῦ ἱερομονάχου Θεοδωρήτου Ἁγιορείτου, πού ἀποτελεῖ ἀπάντηση σέ παλαιότερο τοῦ συναδέλφου κ. Ἀπ. Νικολαΐδη στήν «Κοινωνία» (τεύχη: Δεκ. 90, σ. 522-31 καί Ἰαν. 91, σ. 83-98) καί ἐκφράζει τήν ἄλλη πλευρά τοῦ « Ἥλια τῆς ἔσχατολογίας».

Οἱ ἀναγνώστες θά ἔχουν ἔτσι τήν εὐκαιρία μᾶς πληρέστερης ἐπί τοῦ θέματος ἐνημέρωσης.

πρόσωπο μέ εκείνο πού ἔζησε ἐννέα περίπου αἰῶνες πρό Χριστοῦ». (αὐτ.). Ἡ προφητεία ἐπίσης τοῦ Μαλαχίου κεφ. 4,4-5 « Καί ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστελῶ ὑμῖν Ἡλίαν τόν Θεσβίτην, πρὶν ἢ ἔλθειν τὴν ἡμέραν Κυρίου τὴν μεγάλην καὶ ἐπιφανῆ, ὅς ἀποκαταστήσει καρδίαν πατρός πρὸς υἱόν καὶ καρδίαν ἀνθρώπου πρὸς τόν πλησίον αὐτοῦ, μὴ ἔλθῶν πατάξω τὴν γῆν ἄρδην», δέν ἀναφέρεται στὴν δευτέραν παρουσίαν, ἀλλὰ στὴν πρώτην, τῆς γεννήσεως (σ. 96). Σημειωτέον ὅτι εἰς τὴν πρώτην παρουσίαν τοῦ Κυρίου ἀναφέρεται ὁ αὐτός προφήτης, γράφων: « ἰδοὺ ἐγὼ ἐξαποστέλλω τόν ἄγγελόν μου, καὶ ἐπιβλέπεται ὁδὸν πρό προσώπου μου...» (γ.1).

Ἐρημνεύων τὰ ἀνωτέρω Γραφικά κείμενα ὁ ἅγιος Χρυσόστομος καταλήγει εἰς τὰ ἀκριβῶς ἀντίθετα συμπεράσματα τοῦ κ. Νικολαΐδη! Γράφει: « Διότι αἱ μὲν Γραφαὶ ὁμιλοῦν διὰ δύο παρουσίας τοῦ Χριστοῦ· καὶ δι' αὐτὴν ἢ ὅποια ἐπραγματοποιήθη καὶ διὰ τὴν μέλλουσαν... Ἀλλὰ καὶ οἱ προφήται ὑπενθυμίζουν καὶ τὰς δύο. Τῆς μιᾶς λοιπόν, δηλαδὴ τῆς δευτέρας, θά εἶναι, λέγουν, πρόδρομος ὁ Ἡλίας, διότι τῆς μὲν πρώτης πρόδρομος ἐγένετο ὁ Ἰωάννης, τόν ὅποιον ὁ Χριστός ὠνόμαζε καὶ Ἡλίαν, ὅχι ἐπειδὴ ἦτο ὁ Ἡλίας, ἀλλ' ἐπειδὴ ἐπραγματοποιεῖ τό ἔργον ἐκείνου. Ὅπως ἀκριβῶς δηλαδὴ ἐκεῖνος θά γίνει πρόδρομος τῆς δευτέρας παρουσίας, ἔτσι καὶ αὐτός ὑπῆρξε πρόδρομος τῆς πρώτης. Οἱ γραμματεῖς ὅμως συγχέοντες αὐτὰ καὶ παραπλανοῦντες τόν λαόν, ἔκαμνον λόγον πρὸς αὐτόν μόνον διὰ τὴν δευτέραν παρουσίαν καὶ ἔλεγον, ὅτι ἐάν αὐτός εἶναι ὁ Χριστός, ἔπρεπε νά ἦρχετο πρὶν ἀπὸ αὐτόν ὁ Ἡλίας. Διὰ τοῦτο καὶ οἱ μαθηταὶ ἐρωτοῦν· « Πῶς οἱ γραμματεῖς λέγουν, ὅτι πρέπει ὁ Ἡλίας νά ἔλθῃ πρῶτος;» Διὰ τοῦτο καὶ οἱ Φαρισαῖοι ἀποστείλαντες ἀνθρώπους των πρὸς τόν Ἰωάννην τόν ἠρώτουν· « Μήπως σύ εἶσαι ὁ Ἡλίας; » μὴ κάμνοντες πουθενά λόγον διὰ τὴν πρώτην παρουσίαν.

Ποία λοιπόν εἶναι ἡ ἀπάντησις πού ἔδωσεν ὁ Χριστός; Ὅτι ὁ μὲν Ἡλίας θά ἔλθῃ τότε πρὶν ἀπὸ τὴν δευτέραν παρουσίαν του· καὶ τώρα δέ ἦλθεν ὁ Ἡλίας, ὀνομάζων ἔτσι τόν Ἰωάννην. Αὐτός ὁ Ἡλίας ἦλθεν. Ἐάν δέ θέλῃς τόν Θεσβίτην, θά ἔλθῃ. Διὰ τοῦτο καὶ ἔλεγεν· « Ὁ μὲν Ἡλίας θά ἔλθῃ καὶ θά τακτοποιήσῃ ὅλα» Ποῖα ὅλα; Αὐτὰ ἀκριβῶς διὰ τὰ ὅποια ἔλεγε ὁ προφήτης Μαλαχίας. Διότι λέγει: «Θ' ἀποστείλω εἰς σᾶς τόν Ἡλίαν τόν Θεσβίτην, ὁ ὅποιος θά ἀποκαταστήσῃ τὴν καρδίαν τοῦ πατρός πρὸς τόν υἱόν του, διὰ νά μὴ ἔλθῃ καὶ ἐξολοθρεύσω τὴν γῆν ἐκ θεμελίων». Βλέπεις ἀκριβῆ-αν προφητικῶς λόγου; Διότι, ἐπειδὴ ὁ Χριστός ὠνόμασε τόν Ἰωάννην Ἡλίαν, λόγω τῆς ὁμοιότητος τοῦ ἔργου του, διὰ νά μὴ νομίσης ὅτι τό ἴδιο νόημα ἔχουν τώρα τὰ λόγια τοῦ προφήτου, προσέθεσε καὶ τὴν πατρίδα του, λέγων « τόν Θεσβίτην» ἀσφαλῶς ὁ Ἰωάννης δέν ἦτο Θεσβίτης. Μαζί δέ μ' αὐτό προσθέτει καὶ ἄλλο χαρακτηριστικόν γνώρισμα, λέγων, « διὰ νά μὴ συμβῆ νά ἔλθῃ καὶ καταστρέψῃ ἐκ θεμελίων τὴν γῆν », δηλώνων μέ τὰ λόγια αὐτὰ τὴν φοβεράν δευτέραν παρουσίαν του· διότι κατὰ τὴν πρώτην δέν « ἦλθε διὰ νά πατάξῃ τὴν γῆν »· καθ' ὅσον λέγει· «δέν ἦλθα διὰ νά κρίνω τόν κόσμον, ἀλλὰ διὰ νά σώσω τόν κόσμον». Αὐτό λοιπόν τό εἶπε διὰ νά δηλώσῃ ὅτι ὁ Θεσβίτης θά ἔλθῃ πρὶν ἀπὸ τὴν δευτέραν παρουσίαν του, κατὰ τὴν ὁποίαν θά γίνῃ ἡ κρίσις. Συγχρόνως δέ διδάσκει καὶ τὴν αἰτίαν τῆς παρουσίας του. Ποία δέ εἶναι ἡ αἰτία αὐτή; Διὰ νά πείσῃ, ἀφοῦ ἔλθῃ, τοὺς Ἰουδαίους νά πιστεύσουν εἰς τόν Χριστόν, ὥστε νά μὴ ἐξολοθρευθοῦν ὅλοι ριζικῶς, ὅταν θά ἔλθῃ ὁ Χριστός. Διὰ τοῦτο λοιπόν καὶ ὁ Κύριος τοὺς ὑπενθυμίζει αὐτό, λέγων, «καὶ θά τακτοποιήσῃ ὅλα», δηλαδὴ θά ἐπαναφέρῃ εἰς τὴν ὀρθὴν πίστιν τοὺς τότε εὐρισκομένους Ἰουδαίους. Διὰ τοῦτο καὶ τό ἀνέφερε μέ πάρα πολύ μεγάλη ἀκριβείαν. Δέν εἶπε δηλαδὴ, θ' ἀποκαταστήσῃ τὴν καρδίαν τοῦ υἱοῦ πρὸς τόν πατέρα του, ἀλλὰ « τοῦ πατρός πρὸς τόν υἱόν του». Διότι, ἐπειδὴ οἱ Ἰουδαῖοι ἦσαν πατέρες τῶν ἀποστόλων, λέγει αὐτό, ὅτι θά ὁδηγήσῃ εἰς τό νά πι-

στεύσουν εἰς τὰς ἀληθείας τῶν υἱῶν των, δηλαδή τῶν ἀποστόλων, τὰς καρδίας τῶν πατέρων, δηλαδή τὴν διάνοιαν τοῦ Ἰουδαϊκοῦ γένους. « Σᾶς λέγω δέ ὅτι ὁ Ἥλιος ἤδη ἦλθε καὶ δὲν τὸν ἀνεγνώρισαν, ἀλλὰ τοῦ ἐπροξένησαν ὅσα κακὰ ἠθέλησαν. Ἔτσι καὶ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου πρόκειται νὰ πάθῃ πολλὰ ἀπ' αὐτοῦς. Τότε ἀντελήφθησαν ὅτι μέ τὰ λόγια του αὐτὰ ἐννοοῦσε τὸν Ἰωάννην » (Ὁμιλία ΝΖ εἰς τὸν Ματθαῖον, § 1).

Μετὰ τοὺς ἀνωτέρω λόγους τοῦ ἁγίου Ἰωάννου γίνεται ὀλοφάνερο, ὅτι ὁ κ. Νικολ. δὲν ἐχρησιμοποίησε καλῶς τὸν πλοῦτον τῆς πατερικῆς γραμματείας, γι' αὐτὸ καὶ κατέληξε σὲ ἀντιπαραδοσιακὰ συμπεράσματα.

Κατωτέρω παραθέτομεν γνώμας ἁγίων πατέρων καὶ Ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων, οἱ ὅποιοι ἀποδέχονται τὸν προφήτην Ἥλιαν ὡς πρόδρομον τῆς δευτέρας τοῦ Χριστοῦ παρουσίας.

1. «... οὐχὶ τῆς φοβερᾶς καὶ μεγάλης ἡμέρας τοῦτ' ἔστι τῆς δευτέρας παρουσίας αὐτοῦ, πρόοδον γενήσεσθαι τὸν Ἥλιαν νοήσομεν τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ κεκηρυχέναι; - Μάλιστα, ἀπεκρίνατο». (Ἁγ. Ἰουστίνου Μάρτυρος, Διάλογος πρὸς Τρύφωνα, ΒΕΠΕΣ, 3, 251).

2. « Τῶν γὰρ ἐξήκοντα δύο ἐβδομάδων πληρωθεισῶν καὶ Χριστοῦ παραγενομένου καὶ τοῦ Εὐαγγελίου ἐν παντί τόπῳ κηρυχθέντος, ἐκκενωθέντων τῶν καιρῶν μία ἐβδομάς περιλειφθήσεται ἑσχάτη, ἐν ἣ παρέσται Ἥλιος καὶ Ἐνώχ καὶ ἐν τῷ ἡμίσει αὐτῆς ἀναφανήσεται « τὸ βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως » ὁ ἀντίχριστος ». Μίαν μὲν οὖν ἐβδομάδα εἰπῶν, τὴν ἐσχάτην τὴν ἐπὶ τῷ τέρατι τοῦ σύμπαντος κόσμου ἐσομένην ἐπ' ἑσχάτων ἐσήμανεν, ἧς ἐβδομάδος τὸ μὲν ἡμισυ λήμψονται οἱ δύο προφῆται Ἐνώχ καὶ Ἥλιος... ἀναγκαίως δεῖ τοὺς προδρόμους αὐτοῦ πρώτους φανερωθῆναι, καθὼς διὰ Μαλαχίου τοῦ ἀγγέλου φησὶν· «πέμψω ὑμῖν Ἥλιαν τὸν Θεσβίτην... τὴν γῆν ἄρδην».. Οὗτοι συμπαραγενομένοι κηρύξουσι τὴν μέλλουσαν ἔσεσθαι ἀπ' οὐρανῶν Χριστοῦ ἐπιφάνειαν». (Ἁγιος Ἰππόλυτος, Εἰς τὸν Δανιήλ, ΒΕΠΕΣ, 6, 96 καὶ περὶ Χριστοῦ καὶ ἀντιχριστοῦ, αὐτ. σ. 211/2).

3. « Ἀπόδειξις ἡμερότητος καὶ ἀνεξικακίας Θεοῦ, τὸ καὶ Ἥλιαν ἡμῖν τὸν Θεσβίτην προαναλάμψαι κατὰ καιροῦς, ὅτι παρέσται λοιπὸν ὁ κριτῆς, τοῖς ἀνά πᾶσαν τὴν οἰκουμένην προαγγέλλοντα ».

« Ἄλλ' ὥσπερ αὐτός (ὁ πρόδρομος) διεκήρυττε λέγων· «ἐτοιμάσατε τὴν ὁδὸν Κυρίου, εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους τοῦ Θεοῦ ἡμῶν» οὕτω καὶ ὁ θεσπέσιος Ἥλιος ἐγγύς ὄντα διακηρύξει τότε, καὶ ὅσον οὐδέπω παρεσόμενον, « ἵνα κρίνῃ τὴν οἰκουμένην ἐν δικαιοσύνῃ » (Ἁγιος Κύριλλος Ἀλεξανδρείας, Ρ. ὁ. 72, 361ῖ, 364Α).

4. « τηρεῖται γὰρ εἰς τὴν ἐσχάτην ἡμέραν τὸ λείψανον· σωθήσονται γὰρ καὶ αὐτοὶ (οἱ χοϊκώτερον ζῶντες) διὰ Ἥλιοῦ τοῦ προφήτου » (Μέγας Ἀθανάσιος, ΒΕΠΕΣ, 32,233).

5. « Πρὶν δέ ταῦτα γενέσθαι, ἀποστέλλει ὁ Κύριος Ἥλιαν τὸν Θεσβίτην καὶ τὸν Ἐνώχ, ὡς εὐσπαγγνος, ὅπως αὐτοὶ γνωρίσωσιν εὐσέβειαν τῷ γένει τῶν ἀνθρώπων ». (Ἁγ. Ἐφραίμ ὁ Σῦρος, Λόγος εἰς τὴν παρουσίαν τοῦ Κυρίου).

6. « ἀποσταλήσεται δέ Ἐνώχ καὶ Ἥλιος ὁ Θεσβίτης καὶ ἐπιστρέψουσι τὰς καρδίας πατέρων ἐπὶ τέκνα, τοῦτέστι τὴν συναγωγὴν ἐπὶ τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν καὶ τὸ τῶν Ἀποστόλων κήρυγμα, καὶ ὑπ' αὐτοῦ ἀναιρεθήσονται ». (Ἁγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός, Ρ. ὁ. 94, 1217).

7. « Διὰ τοῦτο ὀλίγοι οἱ μέλλοντες στήναι (ἐπὶ ἀντιχριστοῦ). Διὰ τοῦτο Ἥλιος καὶ Ἐνώχ· οὐκ οἶδαμεν εἰ καὶ ὁ θεολόγος καὶ εὐαγγελιστής, ἀρωγοὶ τῆς ἀνθρωπίνης ἀσθενείας καὶ πρωτοστάται καὶ ἀθλοφόροι τῆς ὑπὲρ ὁμολογίας Χριστοῦ νίκης. Διὰ

τοῦτο κολοβωθήσονται αἱ ἡμέραι τῆς ἀνάγκης ἐκείνης τῇ ἐπιφανείᾳ τοῦ Χριστοῦ ἀναιρουμένης».

(ᾠ. Θεόδωρος Στουδίτης; Ρ.ῥ. 99, 1033).

8. « Εἰ δέ τις ἐριστικῶς τε καὶ προπετῶς ἀκροώμενος τὰς ἱεράς ταύτας φωνάς τε καὶ μαρτυρίας, ἀκαίρως δῆθεν συλλογιζόμενος εἶποι, ὅτι πρὸς τό καταγγεῖλαι (ὁ Ἰωάννης ὁ θεολόγος) τὴν δευτέραν τοῦ Χριστοῦ παρουσίαν) κατελείφθη ζῶν ἐν σαρκί μετὰ Ἐνώχ καὶ Ἥλία, ἀκουέτω, ὅτι περ μόνους αὐτὸς οὗτος διὰ τῆς Ἀποκαλύψεως ἐκείνους ἐκ προσώπου Κυρίου λέγει, τοὺς δύο μάρτυρας γενέσεσθαι ὁ Ἐνώχ καὶ Ἥλιαν, τοιάδε φάσκων· « καὶ δώσω τοῖς δυσὶ μάρτυσί μου, καὶ προφητεύουσιν ἡμέρας χιλίας διακοσίας ἑξήκοντα» (ᾠ. Θεοφύλακτος Βουλγαρίας, Ρ.ῥ. 126, 148).

9. ...« ἔτι μετὰ σώματος τὴν τελευταίαν Χριστοῦ προφθάνεις ἔλευσιν, ἔνδοξε τῆς μετανοίας παντὶ τῷ κόσμῳ κήρυξ ἐσόμενος...» (ᾠ. Μᾶρκος ὁ Εὐγενικός, ἐκ τῆς ἀκολουθίας του εἰς τὸν προφήτην).

10. « Πᾶσα ἡ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία κοινῶς δοξάζει, ὅτι ὁ προφήτης Ἥλιος θέλει ἔλθει κατὰ τὴν δευτέραν τοῦ Χριστοῦ παρουσίαν· δι' ὃ καὶ εἰς τὴν ἐτήσιον αὐτοῦ μνήμην ἀναφέρει τοῦτο εἰς πολλὰ μέρη τῶν ἀσματικῶν αὐτοῦ τροπαρίων»· «...ὅτι τῆς μὲν συντελείας τοῦ κόσμου, σημεῖον θέλει εἶναι ὁ ἀντίχριστος καὶ ὁ Ἥλιος, οὐχὶ δέ καὶ τῆς τοῦ Χριστοῦ παρουσίας, διατὶ αὐτὴ θέλει γένη αἰφνιδία καὶ ἄδηλος». (ᾠ. Νικόδημος Ἀγιορείτης, εἰς τὴν ἐρμηνείαν τῆς Α' Θεσσ., Κεφ. Ε, στιχ. 3 καὶ σημ. 3).

11. « Προφητεύει δέ (ὁ Μαλαχίας) περὶ τῆς ἡμέρας τῆς κρίσεως καὶ τῆς τοῦ σωτῆρος ἐπιλάμψεως, καὶ πρὸ τῆς παρουσίας τοῦ σωτῆρος ἀποστέλλεσθαι τὸν Ἥλιαν σημαίνει» (Εὐσέβιος Νεοκαισαρείας, ΒΕΠΕΣ, 28, 306).

12. « Ἐγὼ ἀποστελῶ ὑμῖν Ἥλιαν τὸν Θεοβίτην καὶ σημαίνων τὸν καιρὸν ἐπήγαγε· πρὶν ἔλθειν τὴν ἡμέραν Κυρίου τὴν μεγάλην καὶ ἐπιφανῆ, τὴν τῆς δευτέρας παρουσίας ὠνόμασε...» (Θεοδώρητος Κύρου, Ρ.ῥ. 83,52).

13. « Λέγεται δυνάμει Ἥλιος ὁ Ἰωάννης καὶ ὡς πρόδρομος γεγονώς τῆς πρώτης τοῦ Χριστοῦ παρουσίας, ὡς καὶ ὁ Θεοβίτης τῆς δευτέρας» (ᾠ. Ρωιγέννης, ΒΕΠΕΣ, 15,17).

14. « Ὁ εἰς οὐρανοὺς ἀναληφθεὶς ὑπὸ πυρίνου ἄρματος Προφήτης Ἥλιος δὲν ἀπέθανε. Θά ἔλθῃ ὀλίγον πρὸ τῆς Δευτέρας παρουσίας, ἵνα πολεμήσῃ κατὰ τοῦ ἀντιχρίστου καὶ ἐπαναφέρῃ πολλοὺς πεπλανημένους Ἰουδαίους εἰς τὴν εὐθείαν ὁδόν. Ὁ Κύριος βεβαιοῖ τοῦτο ρητῶς». Ὁ π. Ἰωήλ Γιαννακόπουλος ἐρμηνεύων τὸ Μαλαχ. 4, 4-5,

Τὰ ἀνωτέρω εἶναι ἱκανὰ διὰ ν' ἀποδείξουν, ὅτι δὲν ἀποτελεῖ « σύγχρονη ἀντίληψη τῆς ὀρθόδοξης παράδοσης», ὡς γράφει ὁ κ. Νικολ. (σ.95), ἡ πίστις εἰς τὴν προδρομικὴν ἀποστολὴν τοῦ προφήτου Ἠλιοῦ πρὸ τῆς δευτέρας Παρουσίας.

Ἱερομόναχος Θεοδώρητος
Ἱερὸν Ἡσυχαστήριον Εὐαγγελισμοῦ-Πάρου

